

Průša, Lukáš

Důstojný návrat Vladislava Vančury

Bohemica litteraria. 2023, vol. 26, iss. 2, pp. 105-108

ISSN 1213-2144 (print); ISSN 2336-4394 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/BL2023-2-7>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.79257>

License: [CC BY-NC-ND 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20240122

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Důstojný návrat Vladislava Vančury

POLÁČEK, Jiří a kolektiv. *Vladislav Vančura v literárním kontextu 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2022, 190 s. ISBN 978-80-280-0138-4.

Motto: „Byl to člověk s velikým smyslem pro slávu a krásu světa, ale i pro mohutnost a sílu umění. Byl ušlechtilý a statečný. Byl statečný, protože byl ušlechtilý a dobrý. Byl to aristokrat s demokratickým srdcem.“

(Jaroslav Seifert)

V roce 2021 si česká kulturní scéna připomněla sto třicet let od narození Vladislava Vančury a roku 2022 uplynulo osmdesát let od jeho smrti. Tato výročí se stala podnětem k vydání kolektivní monografie *Vladislav Vančura v literárním kontextu 20. století* pod editorským vedením Jiřího Poláčka, který se Vančurovými životními osudy a tvorbou badatelsky zabývá již od 70. let 20. století. Z desítek Poláčkových prací s touto tematikou připomeňme aspoň knihu *Portréty a osudy. Postavy v próze Vladislava Vančury* (1994). Monografie přináší rovněž podrobnou bibliografii Poláčkových vančurovských prací.

Autoři jednotlivých studií jsou badatelé (lingvisté, literární vědci, teatrologové) z šesti českých univerzit, Ústavu pro českou literaturu AV ČR a Moravského zemského muzea v Brně. David Kroča v prologu monografie poznamenal: „Kniha autorského kolektivu [...] se tak pokouší vyrovnat se s Vančurovou tvorbou s přihlédnutím k aktuálnímu stavu poznání literární vědy i k šíření kulturního kontextu 20. století.“ Publikace přináší celkem patnáct příspěvků, jež byly zpracovány dle předem stanoveného Poláčkova záměru do čtyř tematických oblastí. První oblast reflektuje Vančurovu prozaickou tvorbu, druhá drama a divadlo, třetí intermedialitu, styl a recepci, čtvrtá pak umělcův vztah k jeho současníkům.

Jiří Poláček v úvodní kapitole sleduje život, tvorbu a odkaz Vladislava Vančury od 20. let 20. století až po 21. století. Reflektuje specifčnost autorovy poetiky, pojmenovává klíčové motivy a témata tvorby, stejně tak žánrovou rozmanitost Vančurova díla. Připomíná jedinečné přijetí jeho díla uměleckou

kritikou a přáteli (František Xaver Šalda, Ivan Olbracht, Vítězslav Nezval, Jaroslav Seifert, Bedřich Fučík, Václav Černý).

Erik Gilk se věnuje časoprostoru maloměsta ve Vančurových prozaických textech, především v *Pekaři Janu Marhoulovi*, *Rozmarném létě* a v *Luku královny Dorotky*.

Miroslav Chocholatý se zastavuje u tematiky první světové války v románech *Pole orná a válečná* a *Tři řeky*. „Srovnáme-li *Tři řeky* s románem *Pole orná a válečná*, můžeme konstatovat, že látka je shodná: zobrazení života chudých lidí ve stínu mocných v předválečných Čechách a pak ve válce. Silným motivem je motiv bídy a utrpení. Objevuje se znovu i motiv smrti,“ poznamenal Chocholatý. Autor v těchto románech vytvořil „podobenství lidského zápasu o štěstí, o plnohodnotnou existenci, o nový řád“.

Ester Novákovou zajímají Vančurovy *Obrazy z dějin národa českého* v kontextu protektorátní historické prózy. Na autorův nedokončený cyklus se tato literární vědkyně dívá jako „na básnickou autorskou kroniku českých dějin“, jež je tvořena cyklem historických obrazů i krátkých próz. Nováková sleduje Vančurovy historické postavy prvního dílu v komparaci s jinými historickými prózami sledovaného období – jde o díla Eduarda Štorcha (*O Děvín a Velehrad*, 1939), Marie Holkové (*Tisíc tomu let*, 1939), Jaroslava Hlouška (*Kníže Václav svatý, dědic země české*, 1939), Ivana Krahulíka (*Komu pochodeň*, 1944) a Vladimíra Drnáka (*Za bílým půlkoněm*, 1941). Vančurovo zobrazení zmíněných postav se podle Novákové většinou neliší od tradičního zpodobení; výjimku tvoří obrazy zemských patronů Ludmily a Václava, v nichž je vidět autorova negace svatováclavského kultu.

David Kroča věnuje pozornost vedlejšímu textu ve Vančurových dramatech (*Alchymista*, *Učitel a žák*, *Nemocná dívka*, *Jezero Ukereve*). Metodologicky vychází mimo jiné z práce Milana Lukeše *Umění dramatu* (1987) a analyzuje tituly, podtituly, architektoniku a scénické poznámky uvedených divadelních her.

Marek Lollok reflektuje lékařskou inspiraci a postavy lékařů ve Vančurových dramatech. Je fascinován Vančurovou mnohostranností (lékař, spisovatel, zájem o divadlo, literaturu, malířství, architekturu, uměnovědu) a umělce staví po bok bratří Čapků, Vítězslava Nezvala a Adolfa Hoffmeistersera. Dochází k závěru, že Vančura ve svých dramatech hojně těží ze své lékařské praxe. V jeho hrách vystupuje množství lékařů, „mužů vědy“, ale dramatik je s to zachytit i proces uzdravování a léčení.

Veroniku Valentovou zajímají Vančurovy texty inscenované na prknech brněnských divadel, a to od počátku 20. století do začátku 21. století.

Adam Veřmiřovský sleduje fenomén autenticity ve hře *Josefina*. Pracuje s pojmy „eliptická konstrukce“, „koncept fenoménu autenticity“, „isotopie peněz a lásky“ a „isotopie autenticity“. V závěrečné syntéze konstatuje, že Vančura v dramatu *Josefina*, napsaném za nacistické okupace, zobrazil různé typy lidí a vytvořil „určitou podobu ‚normálního světa‘, která byla době okupace cizí. Položil důraz [...] na autenticitu člověka jako na jeden z klíčů k nesnadnému, ale hodnotnému životu v pravdě“.

Radomil Novák věnuje pozornost intermediálnímu průsečíku literatury, filmu a hudby ve filmu *Marijka nevěrnice* (1934). Vše demonstuje na jedinečné spolupráci Vladislava Vančury (režie), Ivana Olbrachta (literární předloha), Karla Nového (scénář), Jaroslava Blažka (kamera) a Bohuslava Martinů (hudba).

Martina Tichého zajímají Vančurovy kritické texty z přelomu 10. a 20. let 20. století, přičemž Vančuru zařazuje do oblasti radikální kritiky, u jejichž počátků stáli Stanislav Kostka Neumann a Josef Hora. Vančura dle Tichého ve své literárně-kritické práci kladl na první místo hledisko estetické, nikoli ideologické.

Petr Mareš se zabývá různými způsoby Vančurova vyprávění. Sleduje kontext vývoje jeho psaní, stejně tak vývoj jazyka i stylu novodobé české literatury. Vše ukazuje na prózách *Selské Vánoce* a *Povětrří*. Metodologicky vychází z teorie skazového vyprávění, jak ji definoval Boris Ejchenbaum, Miroslav Drozda a Hana Kosáková. Obě spisovatelovy povídky přinášejí novum do Vančurova jazyka a stylu. Do popředí vystupuje expresivita a užití obecné češtiny, čímž Vančura navazuje na Jaromíra Johna (*Večery na slavníku*), Emila Vachka (*Bidýlko*) a Karla Čapka (*Povídky z druhé kapsy*).

Jinou podobu Vančurova psaní zkoumá Hana Svobodová, která analyzuje problematiku archaismů a historismů v baladickém románu *Markéta Lazarová* (1931).

Ondřeje Sládka zajímají vančurovské texty, které vzešly z tvůrčí dílny Jana Mukařovského (odborné studie, příležitostné články, slavnostní projevy), například *O Vladislavu Vančurovi. Dvě přednášky* (1946), *Bibliografie díla Vladislava Vančury a soupis literatury o Vladislavu Vančurovi do roku 1953* (1953), *Vančurův vypravěč* (2006). Sládek rovněž připomíná, že to byl právě Mukařovský, jenž na počátku 50. let 20. století dal podnět k vydávání Vančurových sebraných spisů, které také řídil a do mnohých svazků napsal rozsáhlé doslovy.

Lukáš Holeček reflektuje Vančurovy odpovědi v čtenářské anketě *Lidových novin* a recepci jeho děl v této anketě, zatímco předmětem studie Jana Bílka je Vančura coby Čapkův „pátečník“ v letech 1924–1931.

Monografie Jiřího Poláčka a kolektivu *Vladislav Vančura v literárním kontextu 20. století*, obohacená obrazovou přílohou s vančurovskými kresbami Františka

Muziky, Františka Bidla, Antonína Pelce a Adolfa Hoffmeistera a ilustracemi Mikoláše Alše, Karla Svolinského a Josefa Čapka, je důstojným připomenutím životních osudů a díla Vladislava Vančury, básníka české prózy. Inspiraci v ní naleznou nejen pedagogové bohemistiky, ale také vysokoškolští studenti a zájemci o Vančurovo prozaické, dramatické, kritické a filmové dílo.

Lukáš Průša

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.